

Az ismeretlen szomszéd

Hatos Rudolf

Ez a könyv remek példa arra, hogyan lehetséges két szomszéd nemzet képviselőinek együttműködniük. Egy nagyon jól megszerkesztett és olvasmányos munkáról van szó, amely komplex képet igyekszik adni Magyarország rendszer-váltástól számított húsz évéről, s választ adni arra, hogy miért is tart ott, ahol. A mű célközönsége a szlovák nyelven olvasók rétege, akik számára a könyv megszeretné ismertetni egy olyan ország közelmúltját és jelenét, amellyel közvetlen kapcsolatban állnak, de mégis keveset tudnak róla. Épp ezért nagyon találóan „*ismeretlen szomszéd – neznámy sused*” lett a könyv címe.

A szerzőgárda megpróbál minél teljesebb képet nyújtani Magyarország (köz-)életéről, ezért nemcsak politikatörténeti eseményeket dolgoz fel, hanem a gazdasági-szociológiai vonatkozásokra is nagy hangsúlyt fektet, mint pl. munkanélküliség, foglalkoztatottság, valamint Szlovákia és Magyarország eltérő fejlődési utat bejáró, ám mégis szorosan összekötődő gazdasági szálai. Binder Attila a következőképp összegzi Magyarország gazdasági nehézségeit: „Az ország tehát nem tudott megszabadulni a késő-kádári szocialista rendszer örökségétől, azaz az adóssághalmozástól, és újra drasztikus spórolási intézkedésekre kényszerült.” (54. old.) Emellett egyrészt a hibákra, másrészt a lehetőségekre is felhívják a szerzők a figyelmet. Lehetőségekre, amik az együttműködésre alapozhatnak, és hibákra, mint pl. Magyarország részéről a következtelen reformokra (nagy megszorítások, majd a választások idején költekezés), amelyek lehetetlenné teszik a hosszútávú tervezést.

A könyv a fejezetek elején előbb a kapcsolódó alapfogalmakat tisztázza (Ki a magyar?, Ki a roma?), illetve törekszik megindokolni bizonyos történések hátterét, például miért foglalkozik Magyarország a kisebbségi magyar közösségekkel. A szerzők kérdéseket tesznek fel, s megoldásokat keresnek már az egyes alfejezet címében is: A rendszerváltás csapdái, újabb rendszerváltás? (utalva ezzel a 2010-es választásokra).

A könyv eloszlát bizonyos téveszméket. Például a mélyszegénységben élő családokról így ír Binder Mátyás: „Ami a magyarországi szegénységet illeti, etnicizálódására kerül sor hasonló módon, mint a régió más országaiban [...], annak ellenére, hogy a létminimum alatt élő családoknak csak 25–30%-a roma származású.” (114. old.) Ugyanakkor ír a könyv a roma holokausztról, melynek léte a társadalom előtt általában nem ismert, és ide kapcsolódnak a mai közélet igen érzékeny témái, mint pl. a romatelepek likvidálásának a kérdése, a romagyilkosságok 2009-ben, Marian Cozma halála, a szélsőségesek megerősödése, a kádári korszaktól kapott örökségek (pl. a „feudális bosevizmus” jelensége Zahorán Csaba írásában). Olyan témák tehát, amelyek nemcsak magyarországi problémákat vetnek fel.

Megfogalmazza azt a kiábrándultságot (az 1989-es rendszerváltásból), amelynek az eredménye egyféle nosztalgia, visszavágyódás a kommunista éra biztos anyagi körülményei közé. „Elfelejtettünk önállóak lenni – írja Zahorán Csaba –, mivel [...] a bársonyos átmenet sem eredményezett a XX. sz. végén semmilyen komolyabb törést, a fentebb említett sajátosságok (a polgári, civil öntudat gyengesége, az öngondoskodás és a felelősségvállalás hiánya, az államra hagyatkozás – bizonyos magyar tudós ezt a komplex jelenséget nagyon elmésen „feudális bolszevizmusnak” nevezte) még mai is Magyarország mindennapos realitásaihoz tartoznak.” (14. old.)

Az 1989 utáni magyarországi kisebbségek helyzete is terítékre kerül Dobos Balázs írásában, részletesen a roma, valamint a szlovák kisebbségekről, valamint a környező országokbeli magyar kisebbségeknek is külön fejezet szentelődik Bárdi Nándor írásában, *Magyarország nemzetpolitikája 1989 után*.

A könyv kiemel bizonyos közös esszenciákat a közelmúltból, így a csehszlovákiai magyarok kiállítását Csehszlovákia demokratizálódása mellett, valamint a csehszlovák lakosság szimpatizálását az 56-os forradalommal. „Mindkét társadalmat egyidejűleg jellemzi bizonyos önbizalomhiány, valamint a hit az erőben és a saját állam stabilitásában. [...] A magyar társadalom nagy többsége a trianoni békeszerződést a történelmi igazságtalanság eredményének tartja. [...] A nemzetileg orientálódott szubkultúra azonban a szlovákiai társadalmat is megosztja, mivel Cseh-Szlovákia felosztása 1992 és 1993-as évek fordulóján Szlovákia polgárainak a szándéka ellenére történt.” E fejezetben szerepelnek Juraj Marušiak szlovák politológus gondolatai is, ld. Sorsszerű szomszédság avagy új nézőpont szükségessége Magyarországra (a 209. oldaltól.)

A két nemzet közti történelmi párbeszéd számára hasznos a Trencsényi Balázs és Apor Péter által írt fejezet (A magyar történetírás 1989 után), amelyből képet kapunk az egyes historiográfiák szerzőiről korokra lebontva (középkori, korajúbbi és a legújabb kori magyarországi történetírás). Jó megoldásnak tartom, hogy a témákhoz kapcsolódó, részletekbe jobban belemenő leírásokat külön szövegdobozokba helyezték, így a folyó szöveg elolvasása után visszatérhet az érdekességekre az olvasó. Illusztrációk, diagramok, táblázatok statisztikai adatokkal is gazdagítják a könyvet. Pontos hivatkozások és bőséges bibliográfiai adatsor van feltüntetve a tanulmányok végén. A szerzők a bel- és külpolitikai változásokat mindenki számára ismeretes tényanyaggal is dolgozik (pl. MTV-székház ostroma), amely így olvasóközelibb.

Neznámy sused. Dvadsať rokov Maďarska (1990–2010).

Szerk.: Zahorán Csaba–Kollai István–Slávka Otčenášová. [A tanulmányok szerzői: Zahorán Cs., Kiszelly Z., Bartha A., Balogh G. Ákos, Apor P., Trencsényi B., Binder M., Dobos B., Bárdi N., Halász I., J. Marušiak] Budapest–Bratislava: Terra Recognita Alapítvány–Talentum Kiadó 2011, 256 p. ISBN 978-80-8123-016-5.

MONOGRAPHIAE COMAROMIENSES 6.

naučiť, il, im V. P. *imp.* nauč, *cum accus. pers. et dat. rei:* docere, lehren, tanítani. oktatni. *II. rec.* naučiť sa, *cum dat.* discere, lernen, meg-tanúlni. *Prov.* Milľ Bráču, dokaš sa tomu naučís, ešte poges mnoho slovenského Bráču: nihil discitur

Jazykovo-literárno-historické dotyky slovenčiny a maďarčiny

UNIVERZITA J. SELYEHO – SELYE JÁNOS EGYETEM

